

Το αρχειακό υλικό δεν αποτελεί απλώς μια σημαντικότερη πηγή άγνωστων πληροφοριών σχετικά με τα μνημεία και τους χώρους της Ελλάδας. Τα ίδια τα τεκμήρια είναι και αυτά πολύτιμα μνημεία.

Λίγα λόγια για το αρχείο μας...

Το Ιστορικό Αρχείο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας χρονολογείται από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους και καλύπτει όλες τις δραστηριότητες που αφορούν τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία της Ελλάδας, καθώς και τη διοικητική εξέλιξη και ιστορία της Υπηρεσίας.

Περιλαμβάνει έγγραφα, σχέδια εγγράφων, τηλεγραφήματα, ημερολόγια ανασκαφών, βιβλία πρωτοκόλλων, σχέδια και χάρτες, φωτογραφίες, εφημερίδες, αλλά και ορισμένα τεκμήρια άλλης μορφής, όπως αντίγραφα και προσωπικά αντικείμενα!

Τα αρχεία είναι πολύ σημαντικά για την ιστορία της αρχαιολογίας και για να κατανοήσουμε πώς εξελίχθηκε η αρχαιολογία και τι επίδραση είχε πάνω μας από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους και ύστερα.

Υπάρχει μια γνωστή, επίσημη ιστορία της αρχαιολογίας, αλλά υπάρχει και η ιστορία που βλέπουμε μέσα από τις εφημερίδες. Υπάρχουν αυτά που διαβάζουμε σε επιστημονικά βιβλία και επιστημονικά περιοδικά, αλλά υπάρχει και ένα κομμάτι το οποίο παραμένει κρυμμένο - και αυτό βρίσκεται μέσα στα αρχεία, όπως είναι το Ιστορικό Αρχείο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Αυτό που μπορείς να δεις είναι διαφορετικές πλευρές της ίδιας ιστορίας. Καμιά φορά βλέπεις πράγματα τα οποία δεν τα γνωρίζεις. Βλέπεις και όλη τη διαδικασία του πώς έγινε μια ανασκαφή ή πάρθηκε μια απόφαση. Άλλες φορές, κοιτάζοντας

ένα έγγραφο αντιλαμβάνεσαι ότι αυτός που το έγραψε το σκέφτηκε και μία και δύο και τρεις φορές, διέγραψε πράγματα τα οποία πίστευε ότι δεν έπρεπε να παραμείνουν ως επίσημη γραφή, αλλά που όμως διατηρούνται μέσα σε ένα αρχείο.

Αυτά τα ψήγματα πληροφοριών έχουν μεγάλο ενδιαφέρον - και μελετώντας ένα αρχείο σαν κι αυτό είναι πραγματικά σαν να κάνεις μια ανασκαφή! Ξεκινάς από κιβώτια αταξινόμητα μέσα στη σκόνη, με ζωύφια και άλλα πλάσματα της φύσης και σιγά-σιγά αναδύεται μέσα από αυτά κιβώτια μια σειρά από ιστορίες, τις οποίες ταξινομείς. Διαβάζοντας τα έγγραφα, βλέποντας τους χάρτες ή κοιτάζοντας τα σχέδια αντιλαμβάνεσαι ότι μπορεί να προσθέσεις κάτι σε αυτό που ήδη ξέρουμε...

Με βάση κάποια από τα πολύτιμα έγγραφα του αρχείου μας, εμείς συνθέσαμε τρεις μικρές ιστορίες:

1 «...οι Γερμανοί επιθυμούσαν ...να πραγματοποιήσουν ανασκαφές...»

Οι Γερμανοί επιθυμούσαν έντονα να πραγματοποιήσουν ανασκαφές στον ελλαδικό χώρο. Οι διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν ανεπίσημα ήδη από το 1869, με πρόταση του διαδόχου της Πρωσίας προς τον βασιλιά Γεώργιο Α'. Το Ιστορικό Αρχείο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας περιλαμβάνει όλα τα εμπιστευτικά έγγραφα των διαπραγματεύσεων. Η τελική σύμβαση υπογράφεται τον Απρίλιο 1874 και τον Οκτώβριο του ίδιου έτους ξεκινά η ανασκαφή στην Ολυμπία. Πολύ σημαντικά τεκμήρια αποτελούν οι καθημερινές αναλυτικές αναφορές των ανασκαφών προς το Υπουργείο. Το 1887 εγκαινιάζεται το Μουσείο της Ολυμπίας, το οποίο ολοκληρώθηκε με δωρεά του Ανδρέα Συγγρού.

2 «...τοιχογραφίες...πολλές σώζονται μα όχι η Πλατυτέρα...»

Ο Κόντογλου ήταν ο «Βυζαντινός» της εποχής του. Αυτός μετέτρεψε την προσοχή των συγχρόνων του ελλήνων διανοητών από την αρχαιότητα και το δυτικό πολιτισμό προς το πολιτισμό του Βυζαντίου. Αγαπούσε τον Θεόφιλο και τον Καραγκιόζη και η απλότητα που δίνει στα έργα του δεν είναι προσποιητή. Ο Κόντογλου είναι αληθινός. Το εκκλησάκι του Αγίου Ανδρέα στα Κάτω Πατήσια για το οποίο ο Κόντογλου έκανε το προσχέδιο της Πλατυτέρας που βλέπουμε εδώ ήταν μετόχι του μοναστηριού της Αγίας Φιλοθέης στη Καλογρέζα. Εκεί έζησε και μαρτύρησε η Αγία. Ο Κωνσταντίνος Ξυνόπουλος, μαθητής του Κόντογλου για 14 χρόνια, περιγράφει πώς ο Κόντογλου είχε καταφέρει σοφά να εξοικονομήσει χώρο στους τείχους της μικρής αυτής βασιλικής για να εξιστορήσει σκηνές από το δωδεκάορτο

αλλά και πολλούς αγίους και ιεράρχες. Από τις τοιχογραφίες αυτές πολλές σώζονται, μα όχι η Πλατυτέρα τουλάχιστον όχι καλά. Έχει καταστραφεί από την υγρασία. Έτσι το σχέδιο αυτό στη κατοχή του αρχείου αποτελεί μοναδικό τεκμήριο του εικονογραφικού προγράμματος της Αψίδας και μόνο αυτό να είχαμε βρει θα ήταν αρκετό, αλλά οι θησαυροί του αρχείου είναι αναρίθμητοι. Μια ωραία γυναίκα κάποτε θα τη βαρεθείς ενώ τη μακαρία αυτή τέχνη τη Βυζαντινή ζωγραφική δεν θα τη βαρεθείς ποτέ.

3 «...όλες οι αρχαιότητες είναι εξίσου σημαντικές»

Η προστασία των αρχαιοτήτων είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα που απασχόλησαν την ελληνική κυβέρνηση σε περιόδους πολέμων - κυρίως κατά τη διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου. Από το 1937 η ελληνική Κυβέρνηση είχε ξεκινήσει αλληλογραφία με τη Διεύθυνση Αρχαιοτήτων για τη διαφύλαξη των αρχαίων. Από τη μια η ελληνική κυβέρνηση ζητούσε την ταξινόμηση των αρχαίων σε κατηγορίες με βάση τη σπουδαιότητά τους, ενώ από την άλλη οι αρχαιολόγοι θεωρούσαν ότι είναι αδύνατη αυτή η ταξινόμηση, καθώς όλες οι αρχαιότητες είναι εξίσου σημαντικές. Την άποψη αυτή εξέφρασε ο Νικόλαος Κυπαρίσσης, ο οποίος πρότεινε τη δημιουργία αρχαιολογικών πόλεων, που με διεθνείς συμβάσεις θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ιερές και απαραβίαστες. Η πρόταση αυτή δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ.

Ο φόβος για το ξέσπασμα ενός πολέμου, οδήγησε στη λήψη μέτρων για την προφύλαξη των αρχαιοτήτων από πιθανούς εναέριους βομβαρδισμούς. Παρά τα σοβαρότατα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελλάδα στην κατοχή, η απόκρυψη αποδείχτηκε συνολικά ευεργετική για τα αρχαία.

Μέρος ποιας από τις τρεις παραπάνω ιστορίες αποτελούν τα παρακάτω έγγραφα;
 Σημειώστε τον αριθμό της ιστορίας στο τετραγωνάκι .....

ΕΘΝΙΚΟΝ
 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

*Αθ. *Αθήναις τῷ 29 Μαΐου 1940

Αριθ. Πρωτ. 2977

2189
 24570

Προς

τῷ Διρ. *Υπουργείου Ἑθνικῶν καὶ
 *Εθνικῆς Παιδείας,
 Διεύθυνσιν *Αρχαιολογίας

53162
 23-5-40

καὶ

μὲτρων φυλάξεως καὶ προστασίων
 συλλογῆς μικροτεχνημάτων καὶ
 ἄλλων ἀπὸ ἑρασιματικῆς ἐπι-
 βουλῆς.

ἀπαρῆνα τὴν τιμὴν εἰς ἀνεπὶμαρ δτι, κα-
 τὰ τὴν συνεργασίαν μετὰ τοῦ γλύπτου τοῦ *Ἐνα-
 τοῦ Μουσείου κ. Α. Παναγιωτίδη ὡς πρὸς τὸν
 τρόπον τῆς φυλάξεως τῶν ἀπολυτοποιηθῆν ἀντι-
 κειμένων τῆς συλλογῆς ἄγγειων καὶ μικροτεχ-
 νημάτων τοῦ *Ἐθν. Μουσείου ἀπὸ ἑρασιματικῆς ἐπι-
 βουλῆς, ἐπιτελήσασιν εἰς τὴν ἐξῆς συλλογὴν
 ὡς ἑξῆς:

ἕνως τῆς ἐπιβουλῆς τῶν καλῶν εἰδυ-
 λῶν καὶ ἄλλων εἶναι εἰς τὴν μὲτρων
 διαθήκην ἢ ἀποθήκην καὶ φυλάξιν αὐτῶν
 ἐντός κερταίων χρονίων, ἐνδοκιμασίων τὴν
 ἀκρίβειαν εἰς ἀποθήκην, τὰ μὴ εἰς τοῦ ὁ-
 ροῦ τῶν ἐπιτελεσθῶν κειμένων εἰς τὴν ἐπι-
 τελεσθῶν ἀποθήκην.

καὶ τῶν ἀγῶνων ἀποθήκων ἀποθήκων καὶ
 ἀλλων ἐπιβουλῶν ὡς ἀποθήκων ἀπο-
 θῶν, εἰς χωριστοῦ χρονίου ἀποθήκων, εἰς
 τὴν ἀποθήκην εἰς καὶ τὰς εἰς ἀποθήκων.

Μπορείτε να ανακαλύψετε κάποια από αυτά τα έγγραφα στις προθήκες της έκθεσης;

Σε ομάδες τεσσάρων - πέντε ατόμων μπορείτε να συνθέσετε τις δικές σας ιστορίες χρησιμοποιώντας τα έγγραφα που παραθέτουμε. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να γίνει σε διάρκεια ενός μήνα και να παρουσιαστεί στην τάξη. Είναι πολύ ενδιαφέρον να δείτε πώς διαφορετικές ομάδες χρησιμοποίησαν στοιχεία από τα ίδια έγγραφα για να αφηγηθούν τη δική τους ιστορία.

Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων

Γραφεία

Αγ. Ασωμάτων 11, 105 53 Αθήνα

Τηλ: 210-3229820, 210-3225323

Φαξ: 210-3225628

E-mail: deam@culture.gr

<http://nam.culture.gr>

Ιστορικό Αρχείο

Ψαρομηλίγγου 22, 105 53 Αθήνα

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

